

Потапенко С. І.

*доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри англійської філології і філософії мови,
Київський національний лінгвістичний університет*

ДИСКУРС ОПОРУ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ЗЕЛЕНСЬКОГО: «МИ МАЄМО ВРЯТУВАТИ ОДЕСУ»

Дискурс опору президента Зеленського складається з двох частин: національної, яка включає щоденні звернення до народу України, і глобальної, до якої належать виступи перед міжнародними організаціями й парламентами різних країн у березні-квітні 2022 року. Останні будуються за шестикомпонентною моделлю, яка залучає три види концептів і три мовленнєві акти. Провідне місце посідають текстові блоки про боротьбу проти ворога; про єднання українців з народом, до якого звертається президент; про національно-історичні події держав, співвідносні з поточним станом України. З названими концептами взаємодіють мовленнєві акти звертання, подяки й прохання. Послідовність відповідних змістових блоків в окремих виступах залежить від ступеня близькості України й держави, до якої звертається президент.

Так, промова президента Зеленського в парламенті Греції [1] пов'язує концепти боротьби і єднання з двома українськими містами: Маріуполем і Одесою. Відповідно, постає питання: чим зумовлена така увага до Одеси у зверненні до грецького парламенту?

Відповідь одеситам відома. Найбільш значні події, що вплинули на історію Греції, пов'язані з їхнім містом. Саме тут було створено організацію «Філікі Ітерія», яка очолила боротьбу греків проти османського ярма. Саме тут з'явився лозунг «Свобода або смерть!», що є «частиною грецької ідентичності, яка походить з нашої Одеси». Саме тут ЗСУ демонструють успіхи, акцентовані через антитезу між наслідками обстрілів, яких зазнало місто під час перебування грецького міністра закордонних справ, і їх відсутністю в день виголошення президентом промови: *«Тільки тому, що Збройні Сили України стримують російські атаки, відкидають варварські російські війська від їхнього давно погодженого напрямку наступу на Одесу»*.

Наведений фрагмент зображає росіян як джерело примушення, реалізованого в смертях, руйнуваннях і депортації людей з півдня України, що є продовженням давно відомої політики сусідньої держави: *«Це примусове переселення людей Росією – далеко не перше і для греків,*

і для українців. Але російська держава здійснює його зараз так, ніби депортація й не остання. Росія абсолютно впевнена в своїй безкарності за все, що вона робить».

Перераховані аргументи слугують підставою для мовленнєвого акту примушення росіян до відповідальності і рятування двох міст України, важливих для греків, – Одеси й Маріуполя: *«І ми маємо зупинити це! Ми маємо притягнути Росію до відповідальності. Ми маємо врятувати Одесу від такого ж знищення, якого зазнав Маріуполь. Ми маємо знайти усіх-усіх депортованих людей. Ми маємо врятувати хоча б тих в Маріуполі, хто ще живий і хто може бути врятований!».*

Наведені аргументи й мовленнєвий акт примушення формують підґрунтя для текстового блоку єднання, у якому за аналогією до заснованої свого часу в Одесі організації «Фелікі Ігерія» пропонується створити *«нову спілку друзів, яка зможе врятувати українців і греків і жителів півдня нашої держави, яка зможе допомогти Маріуполю».*

Головний текстовий блок присвячений Маріуполю, де до війни мешкала значна грецька громада. На тлі концепту боротьби це місто зображене як ціль росіян суб'єктно-предикативними структурами *«російські війська просто знищують»*, *«місто руйнували в попіл»*, *«його блокували і вбивали його мешканців голодом і спрагою».* В аспекті наближення перспективи зображення міста названо його частини, які зазнали руйнувань: *підірвані «лікарні, пологовий будинок, житлові будинки, [...] міський театр».* Названий перелік дає підстави для висновку, що Маріуполь *«знищений»* і *«просто руїни».*

Текстовий блок про боротьбу за Маріуполь змінюється фрагментом єднання України з Грецією з опертям на розширену опозицію *«вони – ми / ви / наші (народи)»:* *«Ось що Росія зробила з нашим мирним Маріуполем. Але і з вашим мирним Маріуполем. Це місто завжди було домом для великої грецької громади. Українська грецька громада – одна з найбільших у світі. Століттями наші народи жили поруч, виховували дітей, будували майбутнє».* У наведеному уривку компонент опозиції *«вони»* позначений онімом Росія, взаємодія складників *«ми-ви»* підкреслюється словосполученнями *«наш мирний Маріуполь»* і *«ваш мирний Маріуполь»*, а єднання двох націй акцентується виразом *«наші народи».*

Блок єднання, що активує однойменний концепт, продовжується твердженням про глибокі коріння взаємодії двох держав: *«Зв'язок України та Греції настільки давній, що зараз вже й неможливо знайти його початок».* Це єднання доводиться двома видами аргументів: одні вказують на сприяння греків розвитку України, а інші – на те, як ми їх збагатили. Із-поміж перших названо *«грецькі поліси на нашому узбережжі Чорного моря, культурний обмін і торгівля, співжиття».*

громадян», а також Грецький Херсонес, який «був навіть зображений на нашій національній валюті – гривні», розвиток християнства.

Зображення зав'язків між Україною й Грецією, а також обговорення долі Маріуполя слугують основою для формулювання прохань щодо допомоги місту, висловлених присудком «потребує» і обґрунтованих поясненням причин, зумовлених діями росіян: *«Місто потребує гуманітарної допомоги! Місто потребує порятунку звідти людей – віллілих і поранених. Росія блокує Маріуполь із початку березня, на землі блокує й на морі. Не пропускає туди навіть елементарні гуманітарні вантажі. Я впевнений, що сила Греції може допомогти реалізувати цю місію».*

Заключний блок відкривається подякою грекам за зроблене: *«Я вдячний Греції за вже надану гуманітарну й оборонну підтримку Україні. Я вдячний за підтримку загальної санкційної політики демократичного світу».*

А за подяками йде низка прохань, важливість яких відображена різними мовними засобами.

Особисті прохання-заклики президента висловлені сполученням займенника «я» з дієсловом «закликаю», повтореним двічі: *«Закликаю використати вплив вашої держави та ваші можливості як члена Європейського Союзу для організації порятунку Маріуполя. Я закликаю вас зробити більше для того, щоб Росія почала шукати мир [...]».*

Спільні прохання українців і греків передаються поєднанням займенника «ми» в інклюзивному значенні з дієсловом «можемо»: *«І ми не можемо задовольнитися тим, що скажемо в майбутньому про Маріуполь: «Це нові Фермопіли». [...] Зараз ми можемо врятувати наших героїв. І також ми можемо відкинути вороже російське військо геть з української землі. Ми можемо раз і назавжди навчити і Росію, і будь-яких інших потенційних агресорів, що той, хто обирає війну, завжди програє [...]».* У наведеному уривку негативній формі дієслова можемо з першого висловлення («ми не можемо задовольнитися») протиставлено два твердження, які акцентують можливість відігнати російське військо й завдати йому поразки.

Розширені прохання звернені до Євросоюзу: *«Будьмо чесними, дії Росії від початку були спрямовані не лише на Україну, а на Європу загалом»* і *«Це питання честі для європейців – відповісти на таку політику Російської Федерації».*

Підсилене прохання не допомагати росіянам акцентується одиницею «жоден», ужитою в трьох наступних висловленнях: *«жоден російський банк не має права заробляти гроші на зв'язках зі світовою фінансовою системою», «жодне російське судно не має права заходити в порти демократичного світу», «жодної підтримки російським танкерам».*

Узагальнене прохання про зброю акцентується сполученням оніма «Україна» з дієсловом «потребує»: «Україна потребує зброї для того, щоб змусити російські війська залишити нашу державу [...]».

Виступ завершується заклик до єднання українців і греків задля перемоги в аспекті майбутнього, що позначено трьома висловленнями: «Наші народи не тільки завжди були, але й завжди будуть тісно пов'язані [...]. Ми зможемо відбудувати Маріуполь [...]. Скоро Україна та Греція житимуть нарівні у нашому спільному європейському домі – у Євросоюзі».

Таким чином, звернення до долі Одеси у виступі в грецькому парламенті зумовлене її значною роллю в історії народу Греції в боротьбі за незалежність і побоюванням, щоб вона не повторила долі Маріуполя, іншого українського міста, у якому до війни проживала численна грецька громада. Взаємодія текстових блоків підпорядкована поєднанню концептів боротьби та єднання.

Список використаних джерел:

1. Зеленський В. Промова президента України Володимира Зеленського в парламенті Греції 7 квітня 2022 року. Accessed at: <https://www.president.gov.ua/news/promova-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-u-bundesta-73621>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-280-0-28>

Prytychenko H. V.

*Lecturer of the Department of Business Foreign Language and Translation,
National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»*

TRANSLATION STUDIES AS AN ESSENTIAL PART OF INTERCULTURAL COMMUNICATION

Communication theory is a branch that studies verbal and non-verbal ways of communicating and transmitting information. The study of communication features is often associated with intercultural communication, which means transferring oral messages from one language (culture) to another. Interlanguage communication and, accordingly, translation is usually carried out by one of two methods – transformation or component analysis.

Translation has long been considered as a form of communication, and therefore studies devoted to the problems of cultural interaction during the process of translation have become more relevant. Modern society needs not